

Ivo
BUTKOVIĆ

HRVATSKA POLITIČKA EMIGRACIJA U AUSTRALIJI

Trude, a koju su činile političke emigracije iz Hrvatske u Australiju, otkrivajući i njihovu ulogu u razvoju hrvatske demokratije. Uz to, istražujući i analizujući političku emigraciju u drugim zemljama, uključujući i Sjedinjene Američke Države, učinkovitost i učinkovitost političke emigracije u razvoju hrvatske demokratije, te velikosučinjenost i učinkovitost političke emigracije u razvoju hrvatske demokratije.

Zadnji dio knjige je posvećen razvijanju hrvatske političke emigracije u Sjedinjene Američke Države. Uz to, istražujući i analizujući političku emigraciju u Sjedinjene Američke Države, učinkovitost i učinkovitost političke emigracije u razvoju hrvatske demokratije, te velikosučinjenost i učinkovitost političke emigracije u razvoju hrvatske demokratije.

Knjiga je namenjena sve onima koji su interesirani za političku emigraciju, ali i onima koji su interesirani za razvoj hrvatske demokratije, ali i onima koji su interesirani za razvoj hrvatske demokratije.

Prije nego što možete početi čitati knjigu, Australija je uvek bila jedna od najvećih svjetskih ekonomika. To je takođe bio i slučaj s političkom emigracijom u Australiju, kada je Australija bila jedna od najvećih svjetskih ekonomika. Politička emigracija u Australiju je bila jedna od najvećih svjetskih ekonomika.

BRUNNEN
Verlag

HRASTKA
POLÝKA EMIGRACIJA
U AUSTRA利

Promicanje Hrvatskih interesa od 1960. do 1990. godine

U ovom radu pokazat će se što je činila politička emigracija u Australiji i kako je, s kojim nakanama promicala hrvatske interese.

Inače, o hrvatskoj političkoj emigraciji općenito, posebice onoj u Australiji, mnogi i dandanas nerado govore. Zašto? Hrvatska politička emigracija je, osim tijekom nekoliko godina *hrvatskog proljeća*, dakle od 1946. godine pa sve do 1988. godine bila jedini politički organizirani protivnik bilo kakvoj Jugoslaviji i svekolikom jugoslavenstvu, jer je u svim oblicima odnosno mimikrijama propale države prepoznavala velikosrpske nakane, i želje bilo kakvog jugoslavenstva za nestankom Hrvata kao državotvornog naroda.

Zbog takve političke i hrvatske državotvorne odrednice hrvatska politička djelatnost u emigraciji bila je izložena trostrukoј opasnosti. Velikosrpstvo zakrabuljeno u jugokomunizam vidjelo je u njoj najžešćeg neprijatelja, nisu je štedjeli ni srpski kvislinci u Hrvatskoj ni hrvatski jugokomunisti, a i prvi i drugi silnu pomoć za razbijanje i minimiziranje hrvatske političke emigracije dobivali su od mnogih zapadnih političara, policijsko-obavještajnih institucija i inih eminencija međunarodnih centara moći, uz ostalo lijepaći joj pogrdju fašizma i ustaštva.

Znano je da su, nakon proračuna namijenjenog za troškove tzv. JNA, golemi novci u bivšoj Jugoslaviji trošeni za sprječavanje i razbijanje djelatnosti hrvatske političke emigracije, a pri tim nečasnim rabotama na djelu je bila široka lepeza najgnusnijih poteza, pa čak i brojna uboštva.

Nije li i poznata američka reporterka Christiane Amanpour na CNN-u imenovala sadašnjeg srpskog ratnog zločinca, bivšeg beogradskog i europskog kriminalca, bjegunca od *Interpol*a, Željka Ražnatovića (Arkana) udbaškim egzekutorom političkih emigranata ili disidenata, dobro poznatog policijskim arhivima 177 zemalja. Takvih je bilo mnogo u službi

Udbe i KOS-a. Znano je također da je u svim republičkim udabaškim centrima kao i onom središnjem u Beogradu vođena opsežna kartoteka pod jednim jedinim nazivom – *Ustaška emigracija*...

Dakle, govorimo o jednoj, po državi organiziranoj i nemilosrdnoj, antihrvatskoj borbi tijekom punih 45 godina, koja, naravno, nije nestala nekim izvanzemaljskim čudom i preko noći, nego je zasigurno do današnjih dana ostavila neke klišeje i mnoge recidive.

Eto, upravo zato i sada mnogi nerado govore o političkoj emigraciji, a neki je ni dandanas ne mogu sagledati iz drugog kuta, tj. onakvom kakva je bila – sa svim njezinim političkim različitostima, pozitivnostima i možebitnim eventualnim negativnostima.

Pod utjecajem spomenutih antihrvatskih silnica, čak i pojedini istaknutiji djelatnici u političkoj emigraciji svu svoju djelatnost i sada u Hrvatskoj pokušavaju svesti na folklorno-kulturnu razinu, a u smislu: takvim organiziranjem i radom htjeli smo sačuvati naš korijen, čekajući bolje dane... Zapravo se još podsvjesno pribovavaju, i pokušavaju zaštiti od kakve moguće institucije kako su bili dijelom *ustaško-fašističke emigracije*.

Zbog toga – da bi se u potpunosti ostvarila naša sadašnja politička maksima – *samo jedna i pomirena Hrvatska* – valja štošta u našoj novijoj povijesti ponovno istražiti, revalorizirati i prinijeti znanstvenom sudu. A shodno tome i sve ono što se punih 45 godina u iseljeništvu, emigraciji odnosno dijaspori društveno i politički stvaralo, organiziralo i radilo; kako bi uskoro, simbolički rečeno, počeli živjeti kao jedno stablo, razgranato, ali jedno.

Drugim riječima, dugotrajni i uporni rad političke emigracije, nepokolebljiva vjera u ponovno stvaranje samostalne Hrvatske silno su pridonijeli stvaranju sadašnje države Hrvatske. Nedvojbeno će budućnost Hrvatske biti daleko bolja, ljepša i sigurnija ako i hrvatska sastavnica iz dijaspore pridonese svojim djelima te na pravi način bude prepoznata, prihvaćena i uključena u sve što zrcali napretkom *Lijepu našu*.

Hrvatska politička djelatnost u dijaspori nije bila ni blizu onoj slici koja je desetljećima u matici zemlji o njoj stvarena – riječu, tekstovima i slikopisom. Nastajala je, od početka, kroz bure i oluje, sputavana po *pobjednicima*, mučno. Potom se lagano, kasnije sve dramatičnije, razvijala. Priljevom mladih Hrvata u sve zapadne zemlje, hrvatske političke organizacije doživljavale su velike organizacijske i ine promjene.

Ukratko, priljevom novih snaga i ljudi koji su stasali u teškim životnim uvjetima, upoznali jugokomunizam i velikosrbizam pod lažnom krinkom, hrvatska emigracija dobiva

nove političke sokove, postaje raznolika u djelatnostima, strategiji i taktici, radikalizira se i umudruje, razvijajući razne kulturne, športske i ine aktivnosti.

Valja ovdje istaći da su ove potonje djelatnosti neki svjetski centri u tzv. etničkom kulturnom pomodarstvu nastojali iskoristiti kao svojevrsnu stupicu, odnosno kao muku u koju bi emigracija maksimalno zagrizla, a time bi se ujedno i pacifizirala radikalnija politička djelatnost.

Takva nastojanja bjelodano je raskrinkao *Dokument B* – 26-e američke obavještajne službe upućen početkom sedamdesetih godina australskim institucijama koje su nastojale nadzirati političku djelatnost Hrvata na tom kontinentu. O kojem je to važnom dokumentu riječ?

Kada je 1973. godine tadašnji australski ministar unutarnjih poslova izveo nezapamćenu akciju, odnosno kad je specijalni odjel federalne policije upao u stožer australske obavještajne službe i odnio hrpu dosjeva o Hrvatima, tj. hrvatskim organizacijama i njihovoj djelatnosti, a potom glavnu tih dokumenata prezentirao u australskom parlamentu, u javnost je dospio i famozni *Dokument B-26*. Zapravo radi se o odgovoru na upit australske službe o američkim iskustvima u sprječavanju hrvatskog političkog organiziranja, posebice onog radikalnog.

U tom pisanom dokumentu američka služba instruira australske kolege, govoreći o svojim saznanjima i iskustvima, a stavljajući naglasak na potenciranje hrvatskog organiziranja u dobrotvorna, kulturna, športska i folklorna društva, a na teret političkog organiziranja. Međutim, takva tehnika, tj. ti američki savjeti i prijedlozi nisu bili bogzna kakve vrijednosti na prostoru Australije stoga što su Hrvati na tom kontinentu bili drukčije organizirani, jer su i sva društva s hrvatskim predznakom – od crkvenih odbora do športskih društava i školskih odbora – bila, na svoj način, u službi hrvatske državotvorne politike.

Slikovito govoreći nije stric (tako su ga svi mlađi zvali) Jure Dujmović, Francetićev ratnik s Drine davao svoj novac za nogometni klub *Croatiju* u Sydneyu zato što je tek bio ludo zaljubljen u nogomet. Nije on znao, niti ga je interesiralo što je to jedanaesterac, ali je odlično shvatio što *Croatija* znači u promidžbenom smislu i da je u svrsi okupljanja mlađih Hrvata. Još je jedan značajan događaj vezan za sydneysku i torontsku *Croatiju*. Kada je torontska *Croatija* bila na vrhu svoje nogometne slave, kada je za nju igrao i slavni Portugalac Euzebio, gostovala je u Australiji. Tada je ujedno upriličena spektakularna utakmica sa sydneyskom *Croatijom*, koja je također bila pri vrhu australskog nogometa. No, osim nogometnog spektakla održan je tada i uži tajni sastanak HRB-a

u kojemu su sudjelovala i dva ključna čovjeka iz kanadske *Croatije* kao i ključni čovjek sydneyjske *Croatije*.

Emigriranje Hrvata u Australiju

O hrvatskom znatnijem emigriranju ili kako to danas kažemo – hrvatskoj dijaspori u Australiji može se ozbiljnije govoriti vezujući ga za svrsetak 19. stoljeća, odnosno početak dvadesetog. Bio je uvjetovan, odlaskom hrvatskih ljudi *truhom za kruhom*, odnosno pojmom tzv. australske zlatne groznice. Međutim, samo ovakvo tumačenje tih ranih odlazaka Hrvata u Australiju spada u kliše rabljenih u bivšem režimu, tj. u Jugoslaviji. Bolje bi bilo taj val odlaska nazvati političkim, stoga što je apsolutna većina Hrvata prislijeli u Australiju između 1918. i 1940. bila s područja primorske i otočne Hrvatske. Planskim pritiscima, tj. osiromašenjem, ljudi su odlazili. Na žalost, većina tih doseljenika izgubila se u naglim političkim i državnim promjenama u prvoj polovici 20. stoljeća, pa su zato postali lagan plijen jugokomunističke promidžbe.

Stoga su se sve do 1990., odnosno do stvaranja hrvatske države bili okosnica jugoslavenskih društava. Valja ovome dodati da ni Hrvati koji su u Australiju prislijeli polovicom četrdesetih i početkom pedesetih godina, odnosno nakon propasti NDH nisu imali dovoljno razumijevanja ni takta prema tzv. starosjediteljima.

Političke i organizacijske promjene u razdoblju 1960. - 1970.

Zbog poznatih političko-gospodarstvenih razloga krajem petog i u šestom desetljeću ovog stoljeća hrvatske generacije u tisućama napuštaju, tj. bježe, kako se onda znalo reći, preko granice. Manji dio ih ostaje u europskim državama, mnogi se iseljavaju u Kanadu, manji broj u SAD, a najviše u Australiju. Može se sa sigurnošću ustvrditi da je najveći broj Hrvata u Australiju prispio u šestom desetljeću ovog stoljeća.

Uglavnom su to mladići između 18 i 30 godina iz krškog dijela Hrvatske, snažni i spremni na sve životne izazove. Dio tih novo pristiglih mladića ubrzo se uključuje u tadašnje hrvatske političke strukture. Ali, u svom mладенаčkom zanisu, neopterećeni gubitkom hrvatske države, u tim organizacijama ne nalaze sebe, pa stoga uskoro u Australiji dolazi do, nazovimo ih političkih pobuna, što uvjetuje i nova politička organiziranja.

Takva organizirana stvaraju novu dinamiku u političkom, organizacijskom i radnom smislu, pa u sljedećem desetljeću hrvatska zajednica u Australiji doživljava svoj *boom* u gradnji hrvatskih klubova, crkvenih središta, nogometnih

igrališta, stvaranju brojnih kulturnih društava te u promidžbenoj djelatnosti novina i časopisa.

Kako ukratko prikazati hrvatske djelatnosti, to jest promicanje hrvatskih interesa na šestom kontinentu, kad znamo da danas samo u Sydneyu postoji 5 klupske izdanja, 3 moderne katolička centra, moderni stadion i vodeći nogometni klub u Australiji, nekoliko folklornih i kulturnih društava...

Tako je i u Melbourneu, približno u Adelaidei, Brisbanu, Perthu i Canberri. Sve što danas postoji u Australiji inicirano je po hrvatskoj političkoj organizaciji, financirano i građeno od hrvatskih radnika. Stoga će se ovdje iznijeti samo neki najbitniji pothvati političkog reorganiziranja i najbitniji uspjesi između 60-ih i 90-ih godina.

Ivo Butković
Hrvatska politička emigracija
u Australiji

Reorganiziranje

Osim što su novodošli iz 60-ih godina osvježili tadašnja hrvatsko-australska društva i HOP, ojačali organizaciju HNO i *Hrvatskog narodnog odbora* vodenog po Branku Jeliću, kao glavna četiri reorganizacijska pokreta mogu se navesti:

1) stvaranje tajne revolucionarne organizacije *Hrvatskog revolucionarnog bratstva* 1961. godine koja se kasnije širi na Europu, donekle Kanadu i Ameriku.

2) reorganizaciju HOP-a, to jest stvaranje organizacije *Hrvatske mladeži Australije* 1964. godine. Ta organizacija kasnije prerasta u samostalnu organizaciju pod imenom *Savez hrvatske uzdanice*. Neke australske izvještajne institucije smatrale su je javnom sljednicom HRB.

3) formiranje krovnog političkog tijela, tj. organizacije ili pokreta *Hrvatskog narodnog vijeća*.

4) organiziranje u svim jačim hrvatskim zajednicama tijela za suradnju tj. zajedničke nastupe pod nazivnikom *Medudruštveni odbori*. Treba istaknuti i ono što se dogodilo krajem 1989. godine kada je u Australiju stigao Vladimir Šeks. Istini za volju tadašnja politička situacija u Australiji bila je u jednome limbu i spremna za prihvatanje onoga što se događalo u domovini. Svojim snažnim nastupom, odnosno modernom hrvatskom revolucionarnom idejom, Vladimir Šeks stvorio je bazu za potpuni politički preokret, tj. prihvatanje domovinskog političkog pokreta pod imenom *Hrvatska demokratska zajednica*.

Najbitnije političke akcije

Možda kao nigdje drugdje u svijetu Hrvati u Australiji odlučili su se u političkom smislu za okomitu podjelu Jugoslavije kao države i svih njezinih institucija. Možda je to u shvaća-

nju nekih pojedinaca sličilo na getoizaciju, no takva doktrina pokazala se dobrom u smislu da su Hrvati Australije glavninu svoje prve australske generacije odgojili u hrvatskom državotvornom duhu.

Kao glavne političke akcije u Australiji mogu se nabrojati sljedeći pothvati:

1) Brojne masovne demonstracije protiv Jugoslavije.

2) Takve masovne demonstracije uz sva službena policijska i politička ograničenja, Hrvati su izveli 1973. tijekom dolaska prvog i jedinog istaknutijeg jugoslavenskog političara Džemala Bijedića. Tada je oko 7.000 Hrvata pristiglo u Canberru u saznanju da dotični dolazi s instrukcijama i nakanama totalnog razbijanja hrvatskih političkih struktura.

Tada su australski čimbenici upozorenji da Hrvati u Australiji nemaju ništa protiv Bijedića kao Muslimana, ali da u državi Australiji čiji su oni građani ne prihvataju jugoslavenska politička mešetarenja.

Budući da je u Australiju došao nakon hrvatske revolucionarne akcije u Jugoslaviji, poznate kao *Bugojanska akcija*, Bijedić je ustvari došao zatražiti izručenje 500 Hrvata, predstavnika hrvatskih organizacija, od političkih do kulturnih. Dakako da je stanje u Australiji medu Hrvatima tada bilo veoma napeto. Međutim, Džemal Bijedić tada čini za australsku politiku neprihvatljiv *gaf* – na zahtjev australskog premijera da ga izvijesti o sudbini sudionika spomenute akcije australskih građana Bijedić je ustvrdio da su trojica na životu u sarajevskom zatvoru. Tijekom njegova boravka australska obavještajna služba saznaće da su ta trojica (Vejsel Keskić, Đuro Horvat i Vlasnović) prijekim sudom osuđeni na smrt i pogubljeni. To izaziva politički i diplomatski skandal stoga jer je Bijedić lagao australskom premijeru i jer se radilo o australskim građanima o čemu Australija nije bila izvješćena.

Tada Hrvati Australije koriste takvo nastalo stanje i pokazuju svu svoju političku i inu vitalnost:

1) Organiziraju *Hrvatsko-australski odbor za ljudska prava*.

2) Posebnim kanalima u dva navrata privatno, a kasnije službeno vode pregovore s ministrom unutarnjih poslova Lionelom Murphyem, inicijatorom progona Hrvata, tj. političke racije u 56 hrvatskih privatnih kuća.

U hrvatskom klubu u Sydneyu organiziraju tiskovnu konferenciju za australsku i svjetsku javnost gdje iznose svoje protuargumente. Ukratko rečeno, takvim djelatnostima prouzročili su reakcije u australskom parlamentu te stekli naklonost medija i uvjetovali stvaranje parlamentarne tzv. kraljevske komisije koja je trebala ispitati cijeli slučaj. Zaključak: Beograd je izgubio bitku s kojom je namjeravao razbiti političku emigraciju u Australiji. Kao značajne akcije treba navesti i sljedeće:

1) Trodnevni štrajk gladi 26 hrvatskih mladića pred australskim parlamentom svršetkom 1970., kojim je tražena zaštita ljudskih prava Hrvata u Australiji. Nakon uspješne medijske promidžbe, tj. popisa obećanja iz tajništva premijera, štrajk je prekinut.

2) Svršetkom 1970. otvaranje Hrvatskog veleposlanstva u Canberri, u prikladnom prostoru, među ostalim svjetskim diplomatskim zdanjima, što je prouzročilo silne jugoslavenske prosvjede i svojevrsnu zakonsku i diplomatsku zbrku u Australiji.

3) Ranjavanje hrvatskih mladića od strane jugoslavenskog diplomata, tijekom hrvatskog prosvjeda pred jugoslavenskim konzulatom u Sydneyu, što je prouzročilo zatvaranje te jugodiplomske ispostave i demarš njihovog diplomatskog osoblja.

4) U uspjehu australskih Hrvata osobito treba ubrojiti tiskovnu i inu promidžbenu djelatnost. Tako, od 1982. godine Hrvati u Australiji tiskaju tri tjedne novine, nekoliko mjeseca i povremenika, a ujedno obilato financiraju hrvatski tisak i promidžbu u Europi i obje Amerike.

5) U takvom aktivnom ozračju prepoznata su i domovinska zbivanja. Značajna promjena u ustroju hrvatske političke djelatnosti nastaje svršetkom 1989. godine, dolaskom Vladimira Šeksa i urednika *Glasa Končila*, Živka Kustića. Tada ujedno g. Šeks pokreće organiziranje ograna HDZ-a.

6) Dakako, u značajni doprinos Hrvata Australije treba uvrstiti i obilatu financijsku pomoć domovini od svršetka 1989. i tijekom Domovinskog rata.

7) Ipak kao najveću hrvatsku manifestaciju treba istaknuti nastup Hrvata u Australiji 1991. godine, to jest prosvjede u kojima je sudjelovalo preko 20.000 Hrvata pred australskim parlamentom u Canberri, a na kojima je zahtijevano priznavanje naše države. Dakako da je taj zahtjev uspio i Australija je među prvim izvaneuropskim državama priznala Hrvatsku.

8) Što je sve dosad spomenuto značilo u odnosu na stvaranje hrvatske države potvrdile su brojne mlade Hrvatice i Hrvati koji su se u velikom broju vratili i uključili u Domovinski obrambeni rat.

Ukratko toliko o djelatnostima Hrvata u Australiji, u borbi za stvaranje neovisne hrvatske države. Međutim, uz pamćenje i spominjanje onoga što je bilo, čini se da trenutačno, promatraljući naše iseljeništvo, vlada nekakvo zatišje, praznina. Zato, sada se kao i prije mora razmišljati i shodno tomu djelovati, a da bi *Lijepa naša* bila još ljepša, bogatija i sigurnija. Hrvatska u svojoj 'dijaspori' ima silni potencijal, samo ga valja njegovati i što više približavati domovini. U tome vrlo važnu ulogu mora imati *Ministarstvo za useljeništvo, Hrvatska matica iseljenika* i ostale hrvatske institucije - školske, kulturne, itd.